

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Bydgoszczy

LBY.410.008.04.2016

P/16/099

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Bydgoszczy

ul. Wały Jagiellońskie 12, 85-950 Bydgoszcz

T +48 52 567 58 00, F +48 52 567 58 60

lby@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

<i>Numer i tytuł kontroli</i>	P/16/099 – Bezpieczeństwo i higiena nauczania w szkołach publicznych
<i>Jednostka przeprowadzająca kontrolę</i>	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Bydgoszczy
<i>Kontrolerzy</i>	Sylwia Woźniak-Waszak, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LBY/6/2016 z dnia 11 kwietnia 2016 r. (dowód: akta kontroli str. 1)
<i>Jednostka kontrolowana</i>	Szkoła Podstawowa nr 11 im. Stefana Batorego w Inowrocławiu, ul. Jana III Sobieskiego 5/7, 88-100 Inowrocław (dalej: Szkoła)
<i>Kierownik jednostki kontrolowanej</i>	Ryszard Klimaszewski – Dyrektor Szkoły. (dowód: akta kontroli str. 2)

II. Ocena kontrolowanej działalności¹

Ocena ogólna

W kontrolowanym okresie, tj. w roku szkolnym 2015/2016 (do czasu zakończenia kontroli²), w Szkole w niewystarczającym zakresie zapewniono bezpieczne i higieniczne warunki uczenia się.

Teren i budynek Szkoły nie spełniał części obowiązujących wymogów określonych w rozporządzeniu Ministra Edukacji i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach³ (dalej: rozporządzenie w sprawie bezpieczeństwa i higieny). Zastrzeżenia NIK dotyczyły m.in. uszkodzeń nawierzchni boisk, dziurawego ogrodzenia, śliskich schodów wewnętrznych. Nie wszystkim uczniom zorganizowano pracę zgodnie z zasadami higieny pracy umysłowej. We wszystkich 37 zbadanych oddziałach stwierdzono nierównomierność czasu rozpoczęcia zajęć, wystąpiły przypadki łączenia przedmiotów wymagających zwiększonej koncentracji w „bloki” i/lub lokowanie tych przedmiotów na ostatnich godzinach lekcyjnych. Dla klasy o zwiększonej liczbie uczniów nie zatrudniono asystenta wspierającego nauczyciela. Żaden z komputerów dostępnych dla uczniów nie był skutecznie zabezpieczony przed dostępem do niepożądanych treści. Uczniom klas IV-VI nie zapewniono możliwości pozostawienia podręczników i pomocy naukowych w Szkole, co pośrednio mogło mieć wpływ na przekroczenie zalecanej wagi tornistrów i plecaków uczniów w tych klasach.

Kontrola przeprowadzona przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Inowrocławiu (dalej PPIS w Inowrocławiu) na zlecenie NIK stwierdziła nieprawidłowość w zakresie stanu higieniczno-sanitarnego (tj. łuszczącą się farbę

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie.

² Tj. do dnia 13 maja 2016 r.

³ Dz. U. z 2003 r., Nr 6, poz. 69 ze zm.

oraz pęcherzyki farby na suficie i na ścianach w pomieszczeniu zmywalni), w związku z czym wszczęte zostało postępowanie administracyjne.

Zapewniono uczniom możliwość korzystania z gabinetu pomocy przedlekarskiej, nauczyciele zostali przeszkoleni z zasad udzielania pierwszej pomocy, a pomieszczenia Szkoły wyposażono w apteczki, choć nie wszystkie zawierały kompletne i ważne środki niezbędne do udzielania pierwszej pomocy. Oznakowano drogi ewakuacyjne, a w miejscach ogólnodostępnych umieszczono plany ewakuacyjne. Możliwość korzystania przez uczniów z sal dydaktycznych zawierających wyposażenie dostosowane do warunków ergonomii, biblioteki i świetlicy stanowią pozytywny element w ogólnej ocenie stworzonych warunków nauczania.

III. Wyniki kontroli

1. Organizacja pracy uczniów

Opis stanu faktycznego

W Szkole, według stanu na 30 września 2015 r.:

- liczba uczniów wynosiła 884, z tego 261 (29,5%) stanowili uczniowie spoza rejonu;
- liczba klas (oddziałów) wynosiła 37⁴;
- najmniejsza liczba uczniów w klasie wyniosła 16, a największa 28 – liczba uczniów w klasach była odpowiednia.

(dowód: akta kontroli str. 3-11)

Dyrektor wyjaśnił, że decyzje o przyjęciu ucznia spoza obwodu są podejmowane po przeanalizowaniu możliwości organizacyjnych szkoły, która cieszy się uznaniem rodziców.

(dowód: akta kontroli str. 53, 55)

Analiza planów zajęć⁵ dla 37 oddziałów łącznie wykazała, że:

- Szkoła działa w systemie dwuzmianowym (przede wszystkim klasy I-III);
- lekcje odbywały się w godzinach od 8.00 do 16.15;
- najkrótsze zaplanowane przerwy między zajęciami wynosiły 10 minut, dwie najdłuższe 15 minut (po czwartej i piątej lekcji);
- przerwy po zajęciach wychowania fizycznego odbywających się na początku lub w środku dnia wynosiły odpowiednio 10 lub 15 minut;
- w przypadku czterech oddziałów⁶ nie stwierdzono lokowania przedmiotów wymagających zwiększonej koncentracji (matematyka, przyroda) po piątej godzinie lekcyjnej;
- w przypadku trzech oddziałów⁷ uwzględniono zasadę naprzemiennego rozmieszczania zajęć o różnym stopniu trudności i o różnym charakterze.

(dowód: akta kontroli str. 12-18)

W roku szkolnym 2015/2016 rodzice / opiekunowie prawni uczniów nie składali skarg na nierównomierny rozkład zajęć lekcyjnych.

(dowód: akta kontroli str. 19, 20)

⁴ Z tego: osiem klas I (liczba uczniów od 23 do 26), osiem klas II (liczba uczniów od 16 do 25), pięć klas III (liczba uczniów od 23 do 25), pięć klas IV (liczba uczniów od 22 do 27), pięć klas V (liczba uczniów od 24 do 28) i sześć klas VI (liczba uczniów od 17 do 28).

⁵ Po I półroczu nastąpiła zmiana planu zajęć, tj. zakończono realizację zajęć „wychowanie do życia w rodzinie” w klasach V a, V b, V c, VI a, VI b, VI c, a w klasach V d, V e, VI d, VI e, V f rozpoczęto realizację tych zajęć. Nie miało to wpływu na przeprowadzoną analizę planów zajęć. Przedmiot „wychowanie do życia w rodzinie” realizowany był na ostatnich godzinach lekcyjnych.

⁶ Spośród 16 oddziałów IV-VI, tj. w klasach: 4a, 4b, 5b, 6b.

⁷ Spośród 16 oddziałów IV-VI, tj. w klasach: 4e, 6c, 6f.

1. Plany zajęć dydaktyczno-wychowawczych oddziałów w roku szkolnym 2015/2016 ustalone zostały z naruszeniem zasad higieny pracy umysłowej:
  - we wszystkich 37 zbadanych oddziałach plany zajęć utworzono nie uwzględniając równomierności czasu rozpoczęcia zajęć. Największe różnice w ww. zakresie występowały w klasach I-III⁸, najmniejsze w klasach VI⁹.
  - spośród 16 skontrolowanych klas IV-VI w 12 oddziałach (75,0%) zajęcia na których dominuje długotrwała praca statyczna oraz zajęcia wymagające koncentracji¹⁰ ulokowano po piątej godzinie lekcyjnej. Ponadto zajęcia te łączono w „bloki”, co wystąpiło w przypadku 13 spośród 16 ww. oddziałów (81,3%).

(dowód: akta kontroli str. 12-18)

Wicedyrektor Małgorzata Pawlak i wicedyrektor Ewa Winiarska wyjaśniły, że: *„Nierównomierny czas rozpoczęcia zajęć w klasach I – VI spowodowany jest dwuzmianowym systemem pracy szkoły, który wynika z dużej liczby uczniów i niewystarczającej ilości izb lekcyjnych. To rozwiązanie uznaliśmy za najrozsądniejsze. Ulokowanie na piątej i późniejszych lekcjach matematyki i przyrody oraz łączenie tych zajęć w „bloki” spowodowane jest także dwuzmianowym systemem pracy szkoły. W czterech gabinetach matematycznych i przyrodniczych pracuje po dwóch nauczycieli matematyki lub przyrody, jedynie w jednym gabinecie matematycznym pracuje jeden nauczyciel matematyki.”*

(dowód: akta kontroli str. 19, 20)

W ocenie NIK ustalenie w planach lekcji po piątej godzinie lekcyjnej zajęć w których dominowała praca statyczna i zwiększona koncentracja, świadczy o nierzetelnej realizacji wytycznych w zakresie zasady ochrony zdrowia i higieny pracy umysłowej. Dyrektorzy szkół są zobowiązani zgodnie z przepisami prawa do zapewnienia uczniom warunków nauki m.in. poprzez ustalenie zgodnie z tymi zasadami, tygodniowego rozkładu zajęć określającego organizację zajęć edukacyjnych¹¹. Według wytycznych inspekcji sanitarnej¹², zajęcia wymagające zwiększonej koncentracji powinny być lokowane na drugiej i trzeciej godzinie lekcyjnej albowiem jest to najlepszy czas na przyswajanie przez dzieci wiadomości. Wraz z występującym zmęczeniem, obniżają się możliwości percepcyjne uczniów i dlatego zajęcia, na których dominuje konieczność trwania w bezruchu, praca statyczna, długotrwała koncentracja uwagi, nie powinny występować jedne po drugich lub pod koniec dnia nauki, ze względu na zmęczenie uczniów i gorsze przyswajanie informacji. NIK stoi także na stanowisku, iż biorąc pod uwagę rytm biologiczny dzieci i młodzieży, zasadne jest podejmowanie działań w celu zapewnienia uczniom uczęszczania do szkoły o stałych porach (na pierwszą lub drugą zmianę), co pozwoli na zachowanie rytmiczności podejmowanych zadań i jest najlepszą metodą do efektywnego wysiłku intelektualnego i fizycznego uczniów.

2. Szkoła nie zatrudniła na potrzeby klasy I b (26 uczniów) asystenta nauczyciela, który wspiera nauczyciela prowadzącego zajęcia dydaktyczne, wychowawcze i opiekuńcze w oddziale o zwiększonej liczbie uczniów, stosownie do zapisów art. 61

⁸ Przykładowo klasa I h miała zajęcia lekcyjne: w poniedziałki od godz. 11.45 do godz. 16.15, we wtorki od godz. 8.00 do godz. 11.30, w środy od godz. 11.45 do godz. 16.15, w czwartki od godz. 8.00 do godz. 11.30 i w piątki od godz. 11.45 do godz. 15.20. Maksymalne różnice rozpoczynania czasu zajęć w ciągu tygodnia w danej klasie wynosiły do 5 godzin lekcyjnych.

⁹ Jeden przypadek różnicy trzech godzin lekcyjnych (klasa VI a), w pozostałych pięciu przypadkach maksymalnie 2 godziny.

¹⁰ Matematyka i przyroda.

¹¹ § 10 ust. 3 załącznika nr 2 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół (Dz. U. Nr 61, poz. 624, ze zm.).

¹² Główny Inspektorat Sanitarny, Departament Zdrowia Publicznego i Promocji Zdrowia „Poradnik do oceny higieny procesu nauczania – uczenia się w szkole podstawowej”.

ust. 3d ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty¹³ (dalej: ustawa o systemie oświaty).

(dowód: akta kontroli str. 3, 7, 19, 20)

Wicedyrektor Małgorzata Pawlak i wicedyrektor Ewa Winiarska wyjaśniły, że: „Szkoła nie zatrudniła asystenta nauczyciela, ponieważ była możliwość przeniesienia jednego ucznia do innej, równorzędnej klasy. Rodzice nie skorzystali z tego rozwiązania, nie chcieli rozdzielać zaprzyjaźnionych ze sobą dzieci i wyrazili zgodę na zwiększoną liczbę uczniów. W związku z tym, dla dobra dzieci i na usilne prośby rodziców, dyrektor zdecydował się za zgodą organu prowadzącego na pozostawienie tej liczby uczniów w klasie I b.”

(dowód: akta kontroli str. 19, 20)

Ocena cząstkowa

W Szkole praca uczniów nie została zorganizowana w sposób w pełni zgodny z zasadami higieny procesu nauczania. Plany zajęć dydaktyczno-wychowawczych nie uwzględniały potrzeby równomiernego czasu rozpoczęcia zajęć oraz lokowania przedmiotów wymagających zwiększonej koncentracji najpóźniej na piątej godzinie lekcyjnej. Oceniając działalność Szkoły w zakresie organizacji pracy uczniów należy także wskazać, że dla klasy o zwiększonej liczbie uczniów nie zatrudniono asystenta wspierającego nauczyciela.

2. Zapewnienie bezpiecznych i higienicznych warunków pobytu w szkole

Opis stanu faktycznego

1. Szkoła zapewniała uczniom możliwość korzystania z biblioteki szkolnej¹⁴. W budynku Szkoły zorganizowano świetlicę, w której było zatrudnionych czterech wychowawców. W okresie objętym kontrolą wpłynęło 200 wniosków o przyjęcie dzieci na świetlicę, wszystkie zostały rozpatrzone pozytywnie. Godziny funkcjonowania świetlicy ustalono od poniedziałku do czwartku od godz. 7.00 do godz. 16.30 i w piątki od godz. 7.00 do godz. 16.00, tj. czas pracy świetlicy był adekwatny do potrzeb uczniów, którzy muszą przebywać dłużej w szkole¹⁵.

(dowód: akta kontroli str. 69, 74)

W Szkole funkcjonował zespół urządzeń sportowych i rekreacyjnych, tj. dwie sale gimnastyczne (tzw. „mała” i „duża”) w budynku Szkoły oraz na terenie Szkoły: boisko Orlik (do koszykówki), boisko do piłki nożnej, boisko do piłki siatkowej, skocznia, plac zabaw. Przed wejściem na ww. obiekty zamieszczono regulaminy korzystania wraz z zasadami bezpiecznego użytkowania urządzeń i sprzętu. Wyposażenie (bramki, kosze, urządzenia na placu zabaw), których przemieszczenie mogłoby stanowić zagrożenie dla zdrowia korzystających, były przymocowane na stałe. Tereny sportowe były ogrodzone, stwierdzono ubytki (wyrwy) i nierówności powierzchni boisk.

(dowód: akta kontroli str. 65-69)

2. Szkoła posiadała aktualną „Instrukcję bezpieczeństwa pożarowego dla Szkoły Podstawowej nr 11 w Inowrocławiu”. Plany ewakuacji szkoły były umieszczone w widocznych miejscach, drogi ewakuacyjne oznaczono w sposób wyraźny i trwałe. W październiku 2015 r. przeprowadzono ćwiczenia „alarm ewakuacyjny” w związku z zagrożeniem pożarowym. Celem alarmu było sprawdzenie gotowości Szkoły do

¹³ Dz. U. z 2015 r., poz. 2156, ze zm.

¹⁴ Czynna od poniedziałku do czwartku od godz. 8.00 do godz. 16.15 i w piątek od godz. 8.00 do godz. 15.00.

¹⁵ Godziny pracy świetlicy były zgodne z wnioskiem Rady Rodziców wskazanym w protokole z posiedzenia Komitetu Rodzicielskiego z 7 grudnia 2015 r.

przeprowadzenia ewakuacji, reakcji kadry pedagogicznej, obsługi i dzieci na sygnał alarmowy oraz czas ewakuacji budynku.

(dowód: akta kontroli str. 33)

Kontrola NIK w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa i higienicznych warunków pobytu na terenie Szkoły, jak też w jej budynku, wykazała m.in.:

- teren Szkoły był ogrodzony (ogrodzenie w złym stanie),
- wystąpiły nierówności powierzchni przed wejściem do budynku Szkoły (nieznacznie powykrzywiane płyty chodnikowe) oraz zły stan techniczny bocznych schodów zewnętrznych (od strony kuchni),
- właściwie oświetlono teren,
- otwory kanalizacyjne (studzienki) były trwale zabezpieczone i zakryte odpowiednimi pokrywami,
- szlaki komunikacyjne wychodzące poza teren Szkoły zabezpieczono w sposób uniemożliwiający bezpośrednie wyjście na jezdnię (barierka ochronna),
- pomieszczenia, do których wzbroniony jest dostęp osobom nieuprawnionym były odpowiednio oznakowane i zabezpieczone przed swobodnym dostępem,
- schody były wyposażone w balustrady z elementami zabezpieczającymi przed ewentualnym zsuwaniem się oraz w dodatkowe, podwyższone balustrady, stopnie schodów były śliskie.

(dowód: akta kontroli str. 65-69)

3. W pomieszczeniach sanitarnohigienicznych Szkoły były zapewnione bieżąca ciepła i zimna woda oraz środki higieniczne. W szatni męskiej (wraz z toaletą) zlokalizowanej w odrębnym budynku na terenie części sportowo-rekreacyjnej Szkoły brakowało ciepłej wody.

(dowód: akta kontroli str. 66, 68-69)

Dyrektor Szkoły wyjaśnił, że: „*W bojlerze na Orliku po raz drugi od początku eksploatacji uszkodzeniu uległa grzałka, do końca maja 2016 r. zostanie ona wymieniona na nową*”.

(dowód: akta kontroli str. 72)

4. Stanowiska pracy uczniów były dostosowane do wymogów ergonomii. Zakupione w roku szkolnym 2015/2016 meble biurowe oraz sprzęt sportowy (obręcz do kosza, materace i maty gimnastyczne) zgodne były z obowiązującymi normami i posiadały stosowne certyfikaty¹⁶.

(dowód: akta kontroli str. 57-58, 79-95)

5. Powierzchnie sal lekcyjnych¹⁷ wynosiły od 47,5 m² do 66,7 m². Średnio, na jednego ucznia przypadało od 1,8 m² do 2,5 m² powierzchni.

(dowód: akta kontroli str. 70)

6. W Szkole funkcjonuje kuchnia, żywienie uczniów odbywa się w stołówce. Kontrola PPIS w Inowrocławiu, przeprowadzona na zlecenie NIK¹⁸ wykazała, że czystość bieżąca pomieszczeń i wyposażenia nie budziła zastrzeżeń. Nie stwierdzono

¹⁶ Ustalono na podstawie wyników kontroli przeprowadzonej przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Inowrocławiu na zlecenie NIK z 29 kwietnia 2016 r.. Badaniem objęto 548 uczniów.

¹⁷ W odniesieniu do powierzchni sal badanie przeprowadzono na przykładzie 18 pomieszczeń, w których uczyły się łącznie 24 oddziały (1b, 1c, 1f, 1g, 2d, 2e, 2g, 2h, 3a, 3b, 3c, 3d, 4a, 4b, 4c, 4e, 5a, 5b, 5e, 5f, 6a, 6b, 6d, 6f).

¹⁸ Na podstawie art. 12 pkt 3 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli (Dz. U. z 2015 r., poz. 1096, ze zm.), dalej: „ustawa o NIK”.

środków spożywczych po upływie terminu przydatności do spożycia, posiłki były przygotowywane zgodnie z wymaganiami zawartymi w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 26 sierpnia 2015 r. w sprawie grup środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży w jednostkach systemu oświaty oraz wymagań, jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży w tych jednostkach¹⁹.

(dowód: akta kontroli str. 61, 79-95)

7. Ustalenia kontroli PPIS w Inowrocławiu wykazały, że została zachowana dostępność do urządzeń sanitarnych, nie było zastrzeżeń do stanu technicznego pozostałych pomieszczeń. Sprzęt i urządzenia były nieuszkodzone, spełniające wymogi bezpieczeństwa.

(dowód: akta kontroli str. 61, 79-95)

8. Sale dla uczniów z klas I-III²⁰ składały się z części edukacyjnej wyposażonej w pomoce dydaktyczne (w tym projektory multimedialne) oraz części rekreacyjnej (wyodrębnionej dywanem na podłodze). Średnio na jednego ucznia klas I-III przypadało od 1,9 m² do 2,2 m² powierzchni sali. Poszczególne oddziały nie mają wydzielonych pomieszczeń do wyłącznego korzystania – jedna sala lekcyjna przypadała na dwa oddziały. Toalety znajdowały się w bezpośrednim sąsiedztwie sal dydaktycznych (w pięciu przypadkach) lub dalszej odległości (trzy przypadki).

(dowód: akta kontroli str. 67-68, 70)

9. W Szkole nie zorganizowano szatni zapewniającej uczniom możliwość pozostawienia w jednym miejscu odzieży wierzchniej oraz zmiany obuwia. Uczniowie zostawiali odzież wierzchnią w salach lekcyjnych, w wyznaczonych miejscach (wieszaki).

(dowód: akta kontroli str. 26, 28)

10. Szkoła nie posiadała wyznaczonych miejsc na przechowywanie książek i innych przyborów szkolnych dla uczniów klas IV-VI. Uczniowie klas I-III mieli wyznaczone w salach półki w szafach (bez indywidualnego przypisania) do przechowywania książek, teczek z pracami plastycznymi oraz pomocy naukowych, stroje sportowe na zajęcia wychowania fizycznego przechowywane były w koszach. Uczniowie korzystali z możliwości pozostawienia w sali części podręczników lub przyborów szkolnych.

(dowód: akta kontroli str. 26, 28, 30)

11. Ustalenia kontroli PPIS w Inowrocławiu wykazały, że ciężar tornistrów/plecaków wszystkich zbadanych uczniów przekraczał 10% masy ciała ucznia²¹. Z tego ciężar tornistrów/plecaków 92 uczniów przekraczał 15% masy ciała ucznia, w tym:

- w oddziałach pierwszych: w 4 przypadkach przekraczał 20,5% masy ciała ucznia, w 1 przypadku przekraczał 23,4% masy ciała ucznia;
- w oddziale drugim: w 1 przypadku przekraczał 20,8% masy ciała ucznia;
- w oddziale piątym: w 1 przypadku przekraczał 27% masy ciała ucznia.

(dowód: akta kontroli str. 57-58, 79-95)

¹⁹ Dz. U. poz. 1256.

²⁰ 8 sal lekcyjnych przypisanych do 12 klas I-III wybranych do kontroli.

²¹ Badaniem objęto łącznie 548 uczniów. Według badań Centralnego Instytutu Ochrony Pracy – Państwowego Instytutu Badawczego ciężar szkolnego tornistra/plecaka nie powinien przekraczać 10-15% masy ciała ucznia.

Odnosnie podejmowania przez Szkołę działań na rzecz „lekkich tornistrów” wicedyrektor Małgorzata Pawlak wyjaśniła, że klasy wyposażone są w tablice multimedialne przez co uczniowie nie muszą nosić podręczników do szkoły, ponieważ nauczyciele korzystają z wersji elektronicznej podręczników. Ponadto uczniowie w klasach I-III mogą zostawiać w szkole strój gimnastyczny, przybory do zajęć plastyczno-technicznych i podręczniki.

(dowód: akta kontroli str. 26, 28, 30)

12. Szkoła dysponuje:

- dwoma pracownikami komputerowymi, każda wyposażona w 14 stanowisk zabezpieczonych darmowym programem DNS Angel;
- w bibliotece znajduje się pięć stanowisk komputerowych z dostępem do Internetu zabezpieczonych programem Cenzor;
- w świetlicy znajdują się dwa stanowiska komputerowe z dostępem do Internetu; jeden komputer jest do dyspozycji nauczycieli w świetlicy w kantorku;
- w salach lekcyjnych znajdują się laptopy z dostępem do Internetu obsługiwane przez nauczycieli (20 laptopów oraz osiem tablic multimedialnych).

Szkoła nie udostępnia uczniom korzystania z sieci WI-FI²².

(dowód: akta kontroli str. 26, 29-32)

13. W Szkole zapewniono uczniom dostęp do opieki przedmedycznej poprzez zorganizowanie gabinetu pielęgniarki szkolnej czynnego w: poniedziałki i wtorki od godz. 8.00 do godz. 14.40, w środy, czwartki i piątki od godz. 11.00 do godz. 14.40.

Dyrektor Szkoły wyznaczył²³ cztery osoby (nauczyciel przyrody, nauczyciel wychowania fizycznego, nauczyciel świetlicy, pielęgniarka szkolna) do udzielania pierwszej pomocy.

(dowód: akta kontroli str. 26, 28, 33, 45)

Odnosnie sposobu zapewnienia uczniom opieki przedmedycznej w czasie, kiedy nie działa gabinet pielęgniarki, a odbywają się zajęcia / działa świetlica, wicedyrektor Małgorzata Pawlak wyjaśniła, że: „ (...) Opiekę medyczną sprawują także pozostali nauczyciele świetlicy (która jest czynna do godz. 16.30), nauczyciele wychowania fizycznego, nauczyciel uczący daną klasę oraz nauczyciele dyżurujący. Wszyscy nauczyciele zostali przeszkoleni w zakresie udzielania pomocy przedmedycznej. (...) W każdej trudnej sytuacji powiadamiani są rodzice (numery telefonów znajdują się w sekretariacie, gabinecie wicedyrektorów), wzywane jest pogotowie ratunkowe.”

(dowód: akta kontroli str. 26, 28)

Szkoła posiadała komplet apteczek oraz tzw. apteczki wycieczkowe. Apteczki znajdowały się: w pokoju nauczycielskim, pokoju nauczycieli wychowania fizycznego, pracowni przyrody, kuchni, świetlicy i dyżurce (pomieszczenie ochrony). Stwierdzono kompletność wyposażenia medycznego w gabinecie pielęgniarskim.

(dowód: akta kontroli str. 21-25)

Nauczyciele²⁴ zostali przeszkoleni w zakresie udzielania pierwszej pomocy, w tym m.in.:

²² Jedną z form bezprzewodowego dostępu do Internetu.

²³ Zarządzenie Nr 1/2013 Dyrektora Szkoły Podstawowej Nr 11 w Inowrocławiu z dnia 25 lutego 2013 r. w sprawie wyznaczenia osób do udzielania pierwszej pomocy, wykonywania działań w zakresie zwalczania pożarów i ewakuacji pracowników.

²⁴ W roku szkolnym 2015/2016 w Szkole zatrudnionych było 62 nauczycieli.

- w marcu 2014 r. 56 nauczycieli brało udział w 10 godzinnym szkoleniu w zakresie udzielania pierwszej pomocy (obejmującym m.in. sztuczne oddychanie, krwotoki i ich hamowanie, opatrywanie ran, złamania kości i zwichnięcia, zatrucia organizmu itp.);
- w listopadzie 2015 r. 61 nauczycieli uczestniczyło w szkoleniu „Bezpieczna szkoła – normy i procedury postępowania obowiązujące w placówce oświatowej” (5 godz.);
- w ramach szkolenia BHP 3 godziny zajęć obejmowały tematykę postępowania w razie wypadków i w sytuacjach zagrożeń (pożarów, awarii itp.), w tym zasady udzielania pierwszej pomocy w razie wypadku.

W kwietniu 2016 r. 120 uczniów zostało przeszkolonych w zakresie udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej (4 godz.).

(dowód: akta kontroli str. 33, 35, 36-44)

14. Stosownie do § 43 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny, Dyrektor Szkoły powołał²⁵ stały zespół powypadkowy w celu ustalenia przyczyn i okoliczności wypadków osób pozostających pod opieką szkoły i placówki.

W rejestrze wypadków w roku szkolnym 2015/2016 odnotowano²⁶ jedno zdarzenie, które miało miejsce na terenie Szkoły. Prowadzony rejestr wypadków był zgodny ze wzorem określonym w załączniku nr 2 ww. rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny i był prowadzony prawidłowo.

Poszkodowanemu dziecku zapewniono opiekę i udzielono pierwszej pomocy²⁷. Sporządzony z ww. zdarzenia Protokół powypadkowy był zgodny ze wzorem określonym w załączniku nr 1 do ww. rozporządzenia oraz zawierał wszystkie wymagane informacje. Stosownie do zapisów § 41 ust. 1 pkt. 1-4 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny o wypadku zostali poinformowani rodzice poszkodowanego, pracownik służby bezpieczeństwa i higieny pracy, społeczny inspektor pracy i organ prowadzący szkołę. W celu zapobiegnięcia podobnym wypadkom (upadek z urządzenia na placu zabaw) zdarzenie omówiono z dziećmi.

(dowód: akta kontroli str. 51-52)

15. Stosownie do § 3 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny, Dyrektor Szkoły przy udziale inspektora bhp przeprowadził kontrolę w zakresie bezpiecznych i higienicznych warunków korzystania z obiektów należących do Szkoły, w tym bezpiecznych i higienicznych warunków nauki. Kopię protokołu kontroli przekazano do Urzędu Miasta Inowrocławia.

(dowód: akta kontroli str. 46-50)

Podczas ww. kontroli przeprowadzonej 26 sierpnia 2015 r. sformułowano m.in. następujące uwagi:

- ogrodzenie wymaga w całości remontu; murki, filary jak i całe przęsła powinny zostać wymienione. Elementy ogrodzenia nie są całe, posiadają ubytki, co może wpływać na zagrożenia dla użytkowników;
- zły stan stopni, nierówna nawierzchnia schodów zewnętrznych przy kuchni. Stan powoduje zagrożenie dla użytkowników, schody stanowią również drogę ewakuacyjną dla pracowników kuchni;

²⁵ Zarządzenie nr 4/2012 Dyrektora Szkoły Podstawowej Nr 11 w Inowrocławiu z dnia 21 marca 2012 r. Do zadań ww. zespołu (inspektor ds. BHP i społeczny inspektor pracy) należało prowadzenie postępowań powypadkowych i sporządzanie dokumentacji powypadkowej, w tym protokołu powypadkowego.

²⁶ Do dnia 12 maja 2016 r.

²⁷ Przez nauczyciela wychowania fizycznego obecnego przy zdarzeniu i pielęgniarkę szkolną.

- zły stan schodów wewnętrznych głównej klatki schodowej, schody są wyslizgane;
- w niewyremontowanych salach Szkoły zanotowano ubytki i znaczne zużycie, zniszczenie podłóg. Stwierdzono, że ściany są zabrudzone i zniszczone, tynk odpada. Podłogi są zniszczone, z wytarciami, szparami, miejscowym wykruszeniem klepek parkietowych;
- brak właściwych hydrantów wewnętrznych.

W związku z powyższą kontrolą zalecono:

- wykonanie nowego ogrodzenia;
- remont, poprawę stanu technicznego schodów wewnętrznych, zabezpieczenie ich antypoślizgowo (nakładki lub pasy antypoślizgowe);
- doprowadzenie do właściwego stanu pozostałych (niewyremontowanych) korytarzy szkoły, odświeżenie i odmalowanie ścian, renowacja podłóg;
- poprawienie mocowania drabinek do ściany w sali gimnastycznej;
- przeprowadzanie remontów kolejnych pomieszczeń sanitarnych;
- odświeżenie pomieszczenia stołówki dla uczniów; doświetlenie (wymiana lamp), odnowienie ścian i pomalowanie na jasne kolory, wymiana posadzki, poprawa stanu krzesel i stołów;
- poprawę stanu posadzki w pomieszczeniach kuchennych, schodów do piwnicy z pomieszczeń kuchennych;
- zakupić nową, dodatkową apteczkę i umieścić ją w pokoju nauczycieli wychowania fizycznego;
- wyposażyć Szkołę w hydranty zgodnie z obowiązującymi przepisami.

(dowód: akta kontroli str. 46-50)

Odnosnie realizacji zaleceń wynikających z ww. przeglądu i kontroli, Dyrektor Szkoły wyjaśnił, m.in. że natychmiast poprawiono mocowanie drabinek w sali gimnastycznej oraz wyposażono pokój nauczycieli wychowania fizycznego w apteczkę. W okresie wakacji powstanie nowe ogrodzenie oraz zostanie wyremontowany korytarz na I piętrze, a do końca roku szkolnego zostaną naklejone na schody pasy antypoślizgowe. Remont stołówki zostanie przeprowadzony po otrzymaniu środków finansowych, a kontrole potwierdziły sprawność hydrantów.

(dowód: akta kontroli str. 53, 55)

16. W roku szkolnym 2015/2016²⁸ w Szkole zostało przeprowadzonych 7 kontroli zewnętrznych²⁹. Kontrole te dotyczyły: przygotowania szkoły do nowego roku szkolnego, niektórych warunków funkcjonowania dzieci w klasach I, prawidłowości organizacji pracy świetlicy szkolnej, oceny stanu sanitarno-higienicznego placówki i jej wyposażenia, dostosowania mebli edukacyjnych do wymogów ergonomii, przestrzegania ustawy o ochronie zdrowia, warunków higieniczno-sanitarnych produkcji i wydawania posiłków. Stwierdzone w toku ww. kontroli nieprawidłowości (m.in. zalana podłoga w pomieszczeniu brudnej obróbki warzyw i jaj, łuszcząca się farba na ścianach i suficie w kuchni i zmywalni) zostały usunięte.

(dowód: akta kontroli str. 64)

Ustalone
nieprawidłowości

1. Wbrew § 2 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny, nie zapewniono w pełni bezpiecznych warunków pobytu uczniów w Szkole oraz na jej terenie, tj. w szczególności w zakresie realizacji § 7 ust. 1 i ust. 2 pkt 2, § 16 ust. 1 ww. rozporządzenia.

²⁸ Według stanu na 22 kwietnia 2016 r.

²⁹ Pięć kontroli przeprowadzonych przez Powiatową Stację Sanitarno-Epidemiologiczną w Inowrocławiu (w tym trzy kontrole sprawdzające) i dwie kontrole przeprowadzone przez Kuratorium Oświaty w Bydgoszczy.

Podczas oględzin NIK stwierdzono m.in. że przeszła ogrodzenia wokół Szkoły były dziurawe i poprzerywane, a murek spękany. Płyty chodnikowe przed głównym wejściem do Szkoły były nieznacznie powykrzywiane. Schody zewnętrzne od bocznego wejścia od strony kuchni były w złym stanie technicznym ze względu na nierówną powierzchnię i ubytki. Nawierzchnia boiska do siatkówki na granicy z boiskiem do piłki nożnej oraz w pobliżu budynku z szatniami i sanitariatami była nierówna i zapadała się. Sztuczna nawierzchnia na boisku do piłki nożnej była słabo sklejona i tworzyła dziury. Nawierzchnia (tartan) na boisku do koszykówki nosiła ślady intensywnego zużycia, ponieważ posiadała ubytki w nawierzchni. Ogrodzenie boiska nosiło oznaki intensywnego zużycia. Schody wewnętrzne były wyszlizgane i posiadały duże wytarcia nawierzchni.

(dowód: akta kontroli str. 65-69)

Dyrektor Szkoły wyjaśnił, że: „Ogrodzenie szkoły przed budynkiem od strony ulicy będzie zdemontowane i powstanie nowe ogrodzenie z bramami wjazdowymi oraz furtką. Płytki przed głównym wejściem również będą zdemontowane, ponieważ kosztem terenu szkoły oś jezdni zostanie przesunięta i powstaną nowe miejsca parkingowe. Ogrodzenie boiska Orlik będzie wzmocnione od dołu kątownikami, słupek boczny, który jest wygięty będzie również wyprostowany. Na wyszlizgane stopnie do końca roku szkolnego, tj. do końca sierpnia zostaną naklejone taśmy antypoślizgowe.”

(dowód: akta kontroli str. 72)

2. Stosownie do § 20 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny, pomieszczenia szkoły wyposaża się w apteczki zaopatrzone w środki niezbędne do udzielania pierwszej pomocy³⁰ i instrukcję o zasadach udzielania tej pomocy. W zakresie wyposażenia apteczek szkolnych stwierdzono, że:

- w świetlicy brakowało: Instrukcji o zasadach udzielania pierwszej pomocy, chust trójkątnych, opasek elastycznych, koca ratunkowego, maseczki do oddychania; rękawiczki lateksowe były przeterminowane;
- w pokoju nauczycielskim brakowało: chust trójkątnych, opasek elastycznych, koca ratunkowego, nożyczek;
- w pracowni przyrody brakowało: chust trójkątnych, koca ratunkowego, rękawiczek lateksowych; maseczka do oddychania była bez opakowania (co uniemożliwiało ustalenie daty ważności);
- w pokoju nauczycieli wychowania fizycznego brakowało: chust trójkątnych, opasek elastycznych, koca ratunkowego, rękawiczek lateksowych, nożyczek, maseczki do oddychania; taśma/przylepiec była przeterminowana;
- w kuchni brakowało: chust trójkątnych, opasek elastycznych, koca ratunkowego, nożyczek, maseczki do oddychania;
- w dyżurce brakowało: chust trójkątnych, opasek elastycznych, koca ratunkowego, rękawiczek lateksowych, nożyczek, maseczki do oddychania; jeden kompres opatrunkowy oraz lekarstwa (krople miętowe i tabletki Altacet³¹) były przeterminowane.

(dowód: akta kontroli str. 21-25)

Wicedyrektor Szkoły Małgorzata Pawlak wyjaśniła, że: „W apteczkach znajdowały się nieliczne środki medyczne, których upłynął okres ważności. Powodem było

³⁰ Zalecaną podstawową zawartość apteczki stanowią: opatrunki, bandaże, plastry, chusty trójkątne, opaski elastyczne, kocy ratunkowe termoizolacyjne, rękawiczki lateksowe, nożyczki, maseczka do sztucznego oddychania.

³¹ Data ważności do sierpnia 2010 r.

przeoczenie. (...) wymienione środki medyczne zostały usunięte oraz uzupełniono zawartość apteczek o brakujące produkty.”

(dowód: akta kontroli str. 26, 28)

Ustalenia kontroli PPIS w Inowrocławiu, przeprowadzonej po oględzinach NIK, wykazały że apteczki były odpowiednio wyposażone.

(dowód: akta kontroli str. 57)

3. Pomimo obowiązku o którym mowa w § 41 ust. 1 pkt. 5 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny o wypadku ucznia, do którego doszło 9 grudnia 2015 r. nie poinformowano rady rodziców.

(dowód: akta kontroli str. 52, 55)

Dyrektor Szkoły wyjaśnił, że nie poinformowano rady rodziców z przeoczenia.

(dowód: akta kontroli str. 53, 55)

4. W pomieszczeniach Szkoły nie zapewniono uczniom klas IV-VI możliwości pozostawienia części podręczników i przyborów szkolnych stosownie do zapisów § 4a rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny.

(dowód: akta kontroli str. 26, 28)

Wicedyrektor Szkoły Małgorzata Pawlak wyjaśniła, że: *„Szkoła nie posiada wyznaczonych miejsc na przechowywanie książek i innych przyborów szkolnych. Jest to spowodowane ograniczeniami lokalowymi (brak miejsca). Uczniowie mają możliwość pozostawienia podręczników w salach lekcyjnych (klasy I-III) lub korzystają z podręczników, które są na wyposażeniu gabinetów przedmiotowych (klasy IV-VI, uczniowie nie muszą nosić własnych podręczników, ale nie zawsze z tej możliwości korzystają).”*

(dowód: akta kontroli str. 26, 28)

5. Stosownie do art. 4a ustawy o systemie oświaty szkoły i placówki zapewniające uczniom dostęp do Internetu są obowiązane podejmować działania zabezpieczające uczniów przed dostępem do treści, które mogą stanowić zagrożenie dla ich prawidłowego rozwoju, w szczególności zainstalować i aktualizować oprogramowanie zabezpieczające.

Żaden z komputerów dostępnych dla uczniów (w pracowniach komputerowych, bibliotece i świetlicy) nie był skutecznie zabezpieczony przed dostępem uczniów do niepożądanych treści w Internecie. Weryfikacja działania programów zabezpieczających poprzez próbę wejścia na strony zawierające niepożądane treści wykazała, że strony te nie zostały zablokowane.

(dowód: akta kontroli str. 67)

Nauczyciel informatyki wyjaśnił, m.in. że jako narzędzie zabezpieczające komputer przez szkodliwymi zasobami sieci wybrano program DNS Angel 1.4 ze względu na dobre recenzje.

Dyrektor Szkoły wyjaśnił, że w maju 2016 r. został zakupiony nowy program i do końca maja będzie zainstalowany na wszystkich komputerach.

(dowód: akta kontroli str. 31-32, 72-73)

6. Kontrola PPIS w Inowrocławiu, przeprowadzona na zlecenie NIK, stwierdziła nieprawidłowość w zakresie stanu higieniczno-sanitarnego, tj. łuszczącą się farbę oraz pęcherzyki farby na suficie i na ścianach w pomieszczeniu zmywalni, co

stanowiło naruszenie ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia³² oraz rozporządzenia (WE) 852/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 25 kwietnia 2004 r. w sprawie higieny środków spożywczych³³. Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Inowrocławiu w powyższej sprawie wszczął postępowanie administracyjne.

(dowód: akta kontroli str. 61)

Dyrektor Szkoły wyjaśnił, że: „Po kontroli PPIS ustalono, że remont kuchni zostanie przeprowadzony do końca sierpnia 2016 r.”

(dowód: akta kontroli str. 72)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

1. W Szkole nie zapewniono uczniom możliwości pozostawienia w jednym miejscu odzieży wierzchniej oraz zmiany obuwia. Odzież wierzchnia jest pozostawiana w salach lekcyjnych. Wprawdzie z przepisów prawa nie wynika obowiązek utworzenia szatni, niemniej w ocenie NIK sytuacja taka utrudnia zapewnienie higienicznych warunków uczestnictwa w zajęciach.

Wicedyrektor Szkoły Małgorzata Pawlak podała, że z powodu braku szatni w każdej sali lekcyjnej jest wyznaczone miejsce (wieszaki) na pozostawienie odzieży wierzchniej.

(dowód: akta kontroli str. 26, 28, 30)

2. NIK zwraca uwagę, że w siedmiu przypadkach³⁴ powierzchnia sali lekcyjnej przypadająca na jednego ucznia nie przekraczała 2 m². Wprawdzie obowiązujące przepisy nie określają minimalnej powierzchni sali lekcyjnej, która winna przypadać na jedną osobę, jednak istniejący stan wpływał negatywnie na komfort przebywania dzieci w klasach.

(dowód: akta kontroli str. 70)

Ocena cząstkowa

Szkoła nie zapewniła uczniom w pełni bezpiecznych i higienicznych warunków pobytu. Zastrzeżenia NIK dotyczą w szczególności nierówności w nawierzchni terenu, uszkodzeń nawierzchni boisk, dziurawego ogrodzenia, śliskich schodów wewnętrznych, przeterminowanych środków medycznych oraz braków w wyposażeniu apteczek w Szkole. Żaden z komputerów dostępnych dla uczniów nie był skutecznie zabezpieczony przed dostępem do niepożądanych treści. Uczniom klas IV-VI nie zapewniono możliwości pozostawienia podręczników i pomocy naukowych w Szkole, co pośrednio mogło mieć wpływ na przekroczenie zalecanej wagi tornistrów i plecaków uczniów w tych klasach.

V. Wnioski

Przedstawiając powyższe oceny wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK wnioskuje o:

- 1) Sporządzenie planu zajęć dydaktyczno-wychowawczych z zachowaniem, w możliwie najpełniejszym zakresie, zasad higieny pracy umysłowej;
- 2) Dostosowanie terenu i wyposażenia Szkoły do wymogów określonych w rozporządzeniu w sprawie bezpieczeństwa i higieny;

³² Dz. U. z 2015 r., poz. 594, ze zm.

³³ Dz. Urz. L. 139 z 30 kwietnia 2004 r.

³⁴ Dotyczyło siedmiu oddziałów i sześciu sal lekcyjnych.

- 3) Podejmowanie działań w celu skutecznego zabezpieczenia komputerów przed dostępem uczniów do niepożądanych treści w Internecie;
- 4) Informowanie o wypadkach właściwych organów, o których mowa w § 41 ust. 1 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny;
- 5) Wykonanie zaleceń wynikających z przeprowadzonej przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Inowrocławiu kontroli w zakresie stanu higieniczno-sanitarnego.

VI. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Bydgoszczy.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Bydgoszcz, ... czerwca 2016 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Bydgoszczy

Dyrektor
Barbara Antkiewicz

Kontroler
Sylwia Woźniak-Waszak
specjalista k.p.

.....
Podpis

.....
Podpis